

Народна библиотека „П. Р. Славейков“ – Велико Търново

Университет по библиотекознание и
информационни технологии

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
Катедра „Журналистика и връзки с обществеността“

БИБЛИОТЕКИ ЧЕТЕНЕ КОМУНИКАЦИИ

СБОРНИК С ДОКЛАДИ ОТ
ДВАДЕСЕТ И ТРЕТАТА НАЦИОНАЛНА НАУЧНА
КОНФЕРЕНЦИЯ С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

на тема

*Информационното осигуряване
пред предизвикателствата
на изкуствения интелект*

14–15 ноември 2024 г.

Народна библиотека „П. Р. Славейков“
Велико Търново, 2025

*Изданието се осъществява с финансовата подкрепа
на Издателство „Просвета – София” АД*

*Авторите на докладите носят пълна отговорност за
съдържанието, оригиналността, изказаните становища и
цитираните източници и литература.*

- © Доц. д-р Калина Иванова, съставител, 2025
- © Д-р Иван Александров, съставител, 2025
- © Калоян Здравков, графичен дизайн, технически редактор, 2025
- © Авторски колектив, 2025
- © Народна библиотека „П. Р. Славейков“ – Велико Търново, 2025

ISSN: 1313-8138 (print)

ISSN: 2683-0981 (online)

Предговор

„Информационното осигуряване пред предизвикателствата на изкуствения интелект“ бе темата на XXIII национална научна конференция с международно участие „Библиотеки – четене – комуникации“, която се проведе на 14 и 15 ноември 2024 г. в гр. Велико Търново. Традиционно домакин на форума беше Регионална библиотека „Петко Р. Славейков“, а откриването се състоя в Голямата зала на Община Велико Търново, с участието на представители на държавни и общински институции, висши училища, библиотеки, културни организации и фирми от библиотечно-информационния сектор.

Темата на конференцията отразява едно от най-актуалните и динамично развиващи се направления в съвременния свят – навлизането на изкуствения интелект в процесите на създаване, съхраняване, достъп и разпространение на знание. Във време, когато библиотеките и културните институции са изправени пред необходимостта да преосмислят своята роля в обществото на информацията, именно въпросите за информационното осигуряване, критичното мислене, етичните норми и технологичните трансформации се превръщат в централни теми на професионалния и научния дебат.

В рамките на двата конференционни дни бяха представени над двадесет доклада от участници от България, Турция, Сърбия, Португалия, Полша и Германия. Форумът обедини специалисти от различни области – библиотекари, университетски преподаватели, изследователи, експерти по дигитализация и представители на културни институции, които споделиха своя опит и визия за бъдещето на библиотеките в контекста на технологичните промени.

Пленарен доклад изнесе проф. дпн Александра Куманова (УниБИТ, София), която очерта концептуалната рамка на темата чрез представяне на когнитивна платформа за информационно обезпечаване на знаниевото общество – модел, в който библиотеките се разглеждат като авангардни структури в изграждането на интелигентна информационна екосистема.

Сред чуждестранните участници особено впечатление направиха представителите на Университета Бартин (Турция) – доц. д-р Ахмет Алтай и доц. д-р Лале Ождемир Шахин, които разгледаха въпросите за етиката, рисковете и възможностите, произтичащи от навлизането на изкуствения интелект в библиотечното дело. Високо бяха оценени и презентацията на д-р Андреа де Поло Сайбанти (Zeuschel GmbH, Германия), представяща визията на водещата европейска компания за промяната на дигитализационните процеси чрез интегриране на ИИ решения, както и темата на Снежана Ненензич (директор на Народната библиотека в гр. Крушевац, Сърбия) за различните директни приложения на ИИ в дейността на библиотеките.

От българска страна бяха представени редица тематични доклади, които разкриха разнообразието на подходите и практиките в страната. Сред тях се откриха трудовете на проф. д-р Иванка Янкова и нейният екип за ролята на ИИ в трансформацията на приобщаващото образование, на доц. д-р Любомира Парижкова и проф. д-р Таня Тодорова за критичното мислене и предизвикателствата на ИИ, както и на гл. ас. д-р инж. Искра Цветанска за ролята на изкуствения интелект в съхраняването и възстановяването на писмени артефакти. Интерес предизвика и практическото представяне на фирма „Фокус Пойнт“ ЕООД, която демонстрира възможностите на платформата Omeka S и други технологични решения за автоматизация на библиотечните услуги.

Във втората сесия бяха разгледани теми, свързани с комуникацията, образованието и културните политики в условията на дигитална трансформация. Изказванията на д-р Серхио Горжао и Тереза Амарал (Национален дворец Мафра, Португалия), както и на Йоана Чапска (Регионална библиотека „Йероним Лопачински“, Полша), поставиха акцент върху международния обмен на опит и социалното измерение на библиотечните инициативи.

Вторият ден на конференцията бе посветен на иновативни подходи в образованието и културното наследство. Инж. Николай Господинов от РБ „Любен Каравелов“ – Русе, предложи модел на машинно обучение за персонализиране на читателското преживяване. Темите в областта на интелигентните градове, както и исто-

рико-културните изследвания, представени от проф. Димитър Кенанов, доц. д-р Александър Ковачев, Николай Поппетров и Дария Първанова придадоха на форума цялостен и многопластов облик.

Комплимент към участниците и гостите на конференцията беше художественият акцент – концерт на триото Silvan Stâncel от Румъния, който съчета поезията на Матей Вишниец с изтънчена музикална интерпретация, превръщайки научния форум в истински празник на словото, културата и изкуството.

Съорганизатори и дългогодишни партньори на конференцията отново бяха Великотърновският университет „Св. св. Кирил и Методий“ и Университетът по библиотекознание и информационни технологии – София, с подкрепата на Министерството на културата и Община Велико Търново.

XXIII-то издание на националната научна конференция „Библиотеки – четене – комуникации“ потвърди своето място като традиционен форум за научен и професионален обмен, който обединява различни поколения изследователи и практики в общото усилие да се търси баланс между човека, знанието и технологиите.

По традиция докладите от конференцията могат да се ползват и онлайн чрез електронния формат на сборника ISSN: 2683-0981 (online) на сайта на библиотеката в раздел Конференции, достъпен от URL:

<https://libraryvt.com/bg/nauchna-konferentsia-biblioteka-velikotarnovo/2024-naucna-konferencia>

От съставителите

За книгопечатника Дякон Кореси

Проф. дфн Димитър Кенанов [ORCID 0000-0003-0702-098X]
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

About the writer Deacon Koresi

Prof. Dr. Sc. Dimitar Kenanov [ORCID 0000-0003-0702-098X]
VTU “St. St. Cyril and Methodius”

Abstract: The study describes the rich first printing activity of Deacon Koresi (16th century), based on translations from the time of the Tarnovo Literary School.

Резюме: В изследването се описва богатата първопечатна дейност на дякон Кореси (XVI в.), основана върху преводи от времето на Търновската книжовна школа.

1. Въведение.

През 1392 г. в румънския град Брашов/Кронщад –Трансилвания, основан – 1211 г., намират подслон българи бегълци от старопрестолния Търновград. Те сигурно носят ръкописната септемврийска Брашовска Миней/Миней от XIV в., където се намира преекспонираната рисунка с изображение на черква и ясен надпис – **Тръновъ градъ**¹.

¹ Вж.: **Събев, Пл.** 3D визуализация на Търновград по миниатюра от Брашовския МИНЕЙ. – В: Сборник „Библиотеки – Четене – Комуникации“. Шестнадесета национална научна конференция с международно участие, посветена на 190 години от рождението на П. Р. Славейков. Издание на Народна библиотека „Петко Р. Славейков“, Велико Търново, 2018, 283–294. Тук се дава следната библиография: „**Маслев, С.** Едно неизвестно у нас изображение на Царевец във Велико Търново. – В: Археология, IX, 1967, 2, 1–15; **Ангелов, Н.** Към въпроса за старите изображения на средновековния град Търново. – В: Известия на Окръжния музей – Велико Търново, 1968, IV, 1–16; **Герасимов, Т.** Ново тълкуване на рисунката на Велико Търново от Брашовския ръкопис. – В: Археология, X, 1968, 1, 32–43; **Маслев, С.** Изображението на Царевец в Брашовския миней в светлината на ново проучване. – В: Векове, IV, 1975, 1, 16–31; **Нешева, В.** Отново за рисунката в Брашовския миней. – В: Нумизматика, Сфрагистика, Епиграфика. 2004, бр. 2, 235–244; **Моллов, Т.** Есхатологичната съдба на Царевград Търнов според семантиката на рисунката в Брашовския миней. – В: LiterNet, 24.01.2001, № 1 (14) <https://liternet.bg/publish/tmollov/brashov.htm> (информация снета на 8.11.2017 г.);

Типографията на дякон Кореси се открива в 1557 г. Видният познавач и изследовател на книгата в историческо измерение Евгений Львович Немировский обобщава известните факти за стореното от старопечатника Кореси: а) В типографията, основана от Йохан Бенкнер, са работили логотет Опреа и дякон Кореси (Coresi), за чийто жизнен път се знае много малко; б) Дякон Кореси е сред най-дейните печатари от XVI век в продължение на 25 години. Подготвя 26 издания на славянски и румънски език; в) Първото Брашовско издание е Октоих от 1557 г. Печатницата се пренася в град Търговище, където през юли 1558 г. е публикуван Цветен Триод, където се появяват за първи път 12 илюстрации – гравюри на дърво/ксилографии, изготвени от дякон Кореси².

Дякон Кореси подготвя и издава двуезични славяно-румънски издания на кирилица, напр.: Деяния на св. Апостоли (1563), Псалтир (1570, 1577, 1589). За първата книга ми е достъпна кратка, но ценна текстологическа статия на известния румънски учен Георги Михаила, който отбелязва: „При рассмотрении текста можно заметить, что книжнославянский вариант является в сущности среднеболгарский вариант с некоторыми сербскими влияниями в графике (-ь на месте -ъ) и что он происходит, в конце концов, из старославянского перевода, представленного например, в Охридском Апостоле. Однако при переписывании писец допустил довольно много ошибок, что является доказательством того, что он сравнительно мало разбирался в этом языке“³.

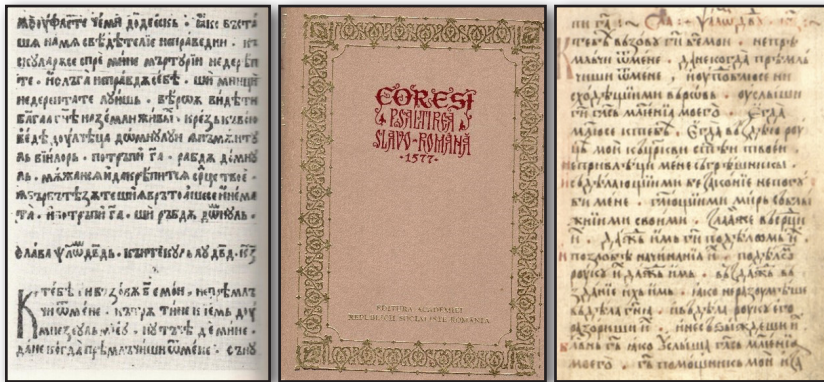
Дерменджиев, Е. Столичен комплекс край църква № 10 в средновековната крепост на хълма Царевец във Велико Търново. – В: Известия на РИМ – Велико Търново, XXX, 2015, 15–73; **Дерменджиев, Е.** За патриаршеския комплекс, Царския дворец и фортификацията на средновековната крепост на хълма Царевец в предстоличния Търнов. – В: Известия на РИМ – Велико Търново, XXXI, 2016, 39–99⁴. Вж.: **Сърку, П. А.** К вопросу об исправлении книгъ въ Болгаріи въ XIV в. – В: Търновски писмена. Алманах за Търновската книжовна школа, 4/2012, Велико Търново, 2012, 157–231. **Балкански, Т.** Трансилванските (седмиградските) българи. Етнос. Език. Етнонимия. Ономастика. Просопографии, ИК „Знак ‘94“, Велико Търново, 1996. http://macedonia.ktoraina.com/tb2/tb_2_2.htm Към 18.01.2023. **Велчева, Б., Д. Иванова,** И от зазоряването тръгва денят, УИ, Пловдив, 2010, 66–190 (Брашовският филологически кръг и отношението на неговите представители към старата книжовна традиция).

² **Немировский, Е.** Славянские издания кирилловского (церковнославянского) шрифта. 1491–2000, Т. 2. Кн. 1. 1551–1592, „Знак“, М. 2011, 45–46.

³ **Михаила, Г.** К изучению двуязычных славяно-румынских текстов XVI в. – В:

Стела Тома издава „Кореси. Славо-румынската Псалтирь (1577) в сравнение с Псалтирями Кореси от 1570 и 1589 г.“ (на румънски език, Букурещ, 1976) (Тома 1976)⁴.

Извънредно интересно е издателското решение – изреченска част от текста да се дава на старобългарски книжовен език и веднага – в превод на румънски език. Типологическото явление сякаш следва езиковото „двугласие“ при новогръцкия бележит книжовник Дамаскин Студит и оттам – в българската дамаскинарската книжнина. Принципът за уместност на речта издига прегради пред говоримия език, когато той се пренасочва да стане език на Библията. Изглежда опасението от накърняване на стилистико-съдържателната пълнота и висота на Свещ. Писание подтиква Дамаскин Студит да дава точно старозаветния или новозаветния цитат и след това с парафраза да го пресъздаде на новогръцки език⁵.

Изследване по славянска филология. Сборник, посветен на паметта на акад. Виктор В. Виноградова, МУ, М., 1974, 49–50.

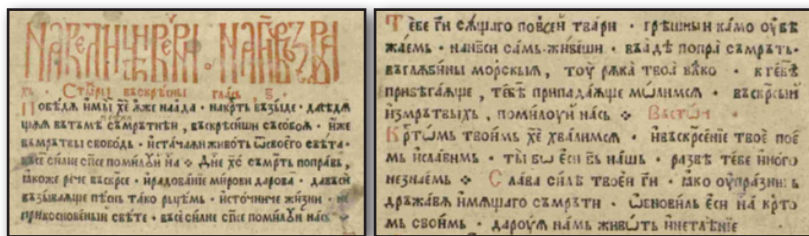
⁴ Тома, St. Koresi. Psaltirea slavo-română (1577), Bucuresti, 1976.

⁵ Повече вж.: Кенанов, Д. Егзархистични простори, Пловдив–Велико Търново, 2007, 97–98. Третата снимка е от Пловдивския Псалтир 44, 1550–1560 г. от групата на Атонската Псалтирова редакция на стареца Йоан, следвана от дякон Кореси; Чешко, Е. В. Об афонския вариант на славянския превод на Псалтири в неговите отношения към другите редакции. – В: Язык и письменность среднеболгарского периода, Издат. „Наука“, М., 1982. Чешко, Е. В. Редакция и особености на превод на Псалтири Томича. – В: Старобългарска литература, кн. 14, С., 1983, 37–58.

Важен принос в интересувачата ме проблематика внася Петър Атанасов със студията за взаимоотношенията на Коресовите и Макариевите издания на Октоиха⁶.

2. Йеромонах Макарий – „Октоих“ (1510).

В 1508 г. във влашкия град Търговище първопечатникът йеромонах Макарий отваря типография, където отпечатва първом „Служебник“ (1508), по-късно – „Октоих“ (1510) по настояване на Йоан Влад V Тинар (Младия), княз на Угро-Влахия от 1510–1512 г. Петър Атанасов препубликува Възкресна стихира „На Господи възвах“, 6 глас, от Великата Вечерня. Тя съвпада с достъпен ми „Октоих/Петогласник“, който не е запазен изцяло и е сигурно по изданието от 1510 г. По орнаментика/заставки, инициали се наблюдава съвпадения със съответни примери от Макариевия „Служебник“ (1508). Ето стихирата:

2.1. Логофет Опро, дякон Кореси – „Октоих“ (1557).

В обстойната си студия Петър Атанасов свързва Краковския „Октоих“ (1491), наречен „Малък Октоих“, с Брашовско издание на йеромонах Макарий от 1510 г., наречен също „Малък Октоих“.

За несъмнения български езиков характер на еднотомния „Малък Октоих“ Петър Атанасов дава пример от препис на Син. 19 по ръкопис 343, XV в., Църковен историко-археологически музей – София. Той подробно пресъздава историята на първопечатната октоихова книга от 1557 г. – дело на Опро и Кореси в печатница на Димитър Любавик, която брашовските българи откупуват: „Връзката на сръбския печатар Любавик с брашовските българи

⁶ Атанасов, П. Български текстове в Брашовските славянски издания от XVI век – В: Език и литература, 1970, кн. 4, 51–61.

е регистрирана още в Послеслова на неговия „Апостол“ от 1547 г. Там, наред с името на Любавик като печатар, се сочат като ученици Опро и Петър. От тях първият е зет на поп Добре, а вторият – син на поп Тома, свещеници при българската църква в Брашов. Навярно след усвояване на печатарското изкуство Опро и Петър стават главните инициатори за закупуване и пренасяне на печатница в Брашов. Първата книга, от тази печатница в Брашов, е славянският „Октоих“, започнат на 12 юни 1556 г. и завършен на 14 януари 1557 г. В неговия послеслов като печатари са посочени първо Опро Логофет, а след него – дякон Кореси. Основателно Флорика Димитреску отбелязва, че този „Опро не е ученик на Кореси (според както поддържа С. Пушкириу), но Кореси е ученик на Опро, което е ясно от славянския „Малък Октоих“ (1557 г.), дето Кореси е споменат на второ място“.

Декоративните елементи, продължава П. Атанасов, също потвърждават пряката връзка с Макариеви трудове – „Октоиха“ от 1510 г., „Четвероевангелието“ от 1512 г.: „Доказателство, че брашовските печатари са имали на ръка „Октоиха“ на йеромонах Макарий от 1510 г., е художественото оформление на техния „Октоих“. Правоъгълната заставка с четири преплетени кръга, поставена над текста на лист 86 от девета тетрадка, е копирана от „Малък Октоих“ на йеромонах Макарий. Копирана е голямоквадратната заставка с плетеница, кръгове и в центъра на голям равнораменен кръст, отпечатана над текстовете на л. 46 от 11-а тетрадка, на л. 5 от 14-а тетрадка и на л. 5 от 17-а тетрадка. Тя също се появява първо в „Октоиха“ от 1510 г., а после и в „Четвероевангелието“, отпечатано от йеромонах Макарий в 1512 г. От тези две книги брашовските печатари заимстват и останалите четири заставки и всички орнаментирани инициали. Отказът да използват и в други книги закупения от техния майстор Любавик сръбски декоративен материал и да предпочетат този от изданията на йеромонах Макарий може да се обясни само с неговата близост до техния вкус, до изкуството на родната българска книга“.

Имам достъп до несъхранен напълно „Октоих“ (1557) на Опро и Кореси. Неизвестен ревностен ценител е възстановявал липсващите листове с ръкописни вставки. До л. 68 липсващите

текстове са вмъкнати с различни почерци от по-ново време – вероятно плод на самия събирател, а от лист 2а – устойчив ръкопис с двуусов правопис и сръбски детайли, напр.: -ъь, на Йоановия старобългарски превод. Приблизително временанписване – XVII в:

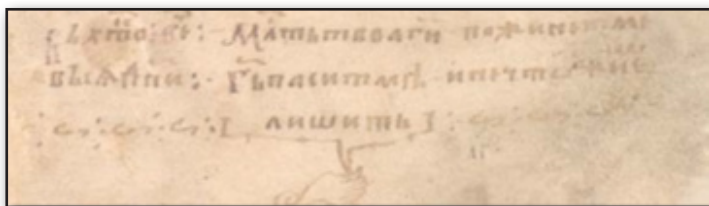

2.2. Дяк Лоринц/Лоренц – „Октоих“ (1567).

В редицата на брашовските печатари, издатели на „Октоиха“ се нареждат дяк Лоринц и четири негови ученици. За тружениците в Послеслова се казва: повелѣниѣ жупань Лоринць діпакъ. брашевскомѣ и четири ѹчениць. Те започват печатането на 20 януари 1567 г. и го завършват на 20 юни 1567 г. в град Брашов. Имам достъп до книгата – без начало.

Включва се и „творение Митрофаново“ – първогласният „Канон на живначалната Св. Троица“.

Както забелязва Петър Атанасов – следват се октоиховите издания от 1510 и 1557 г., а също и художествената им украса. На ръка се дописват липсите или се пренасят декоративни елементи от видяни ръкописи:

2.3. Дякон Кореси – „Октоих“ / Първогласник / Петогласник“.

За историята и съдбата на второто Коресиево издание в два тома: „Октоих“ (1574, 1575) е необходимо да припомним за моята издирвателска студия „Забравени старобългарски ръкописи“, която е на страницата ми в сайта „Академия“, в ел. сп. „Литературен свят“ и печатана в България и Русия.

В 1954 г. при поправка на покрива на Килифарския манастирски храм „Св. Димитър“, строен от уста Кольо Фичето (1845), се намира скрито книжовно съкровище от пет ръкописа/един от тях е „Октоих/Петогласник“, писан от свещеноиннок Евгений (1492) и пет старопечатни книги, изготвени във Влашко (Угро-Влахия и Молдова): Октоих, 1–4 глас, Октоих, 5–8 глас. Възможно е да са Коресиеви и изданията на Празничен Миней, Постен Триод (Трипеснец), Цветен Триод (Пентикостар)⁷.

От приписките върху ръкописите става ясно: От Влашко, вероятно през 1732 г., в село Плаково (до Велико Търново) се изселват няколко семейства сигурно с цялата колекция книги, открити в Килифарския манастир „Рождество на Пресвета Богородица“. Изредените имена са български – названието „власи“ е по мястото, откъдето идат преселенците.

В палеографската студия на проф. Ангел Давидов се цитира бележка от печатаря към т.1/„Първогласник“ (7082/1574)⁸:

Охтоиѣхъ, дѣ глѣ. Повѣклиѣиѣмъ господарѣ ѿ Александрѣ коевѣгда ѣзѣ
грѣшныи дѣаконѣ Кѣреси написахъ сѣи книги въ лѣто 7082

⁷ Повече вж. **Плочев, Т. Д.** Новооткрити старобългарски ръкописи в Килифарския манастир. – В: Известия на Института за българска литература, т. 6, С., 1958, 277–279. **Кенанов, Д.** Забравени старобългарски ръкописи (От Молдова до Плаково)– В: Библиотеки. Четене. Комуникации. Осемнадесета национална конференция, Велико Търново, 14–15 ноември 2019 г., НБ, Велико Търново, 2020, 278–289.

⁸ **Давидов, А.** Килифарският Октоих. Съдържание и палеографски особености. – В: Трудове на ВПИ – Велико Търново, т. 4/16, С., 1968, 505–537. **Давидов, А.** Бележки върху езика на Килифаревския Октоих. – В: Проглас. Филологическо списание, Велико Търново, 1992, № 1, 77–87.

Петър Атанасов познава двутомника по търновското попълнение, до което нямам достъп, затова се опирам пак на извадки от неговия труд: „На 12 май 1574 г. славянската печатница в Брашов предприема отпечатването и на „Голям Октоих“ в два тома, което завършва на 23 август 1575 г. От това издание у нас се намират три екземпляра: два от първия и един от втория том. Единият екземпляр от първия том се съхранява в Църковния исторически и археологически музей при Синода в София със сигнатура № 72. Опит да го опише е направил Е. Спространов, но не е могъл да установи мястото и годината на печатането: „Ако съдим по заставките, които се намират на л. 29 и на л. 80 (една и съща), а именно в средата и между две клонести и листнати дървета фърчаща гарга с обърната наляво глава, в клона на която носи кръст – румънски герб, трябва да заключим, че е печатана във Влашко“.

Тук става дума за Евтим Спространов и неговото описание на ръкописите и старопечатните книги в Синодалната библиотека – София. От първата публикувана фраза се вижда пълно съвпадение със съответния текст в Син. 19.

3.1. „Минеи Празнични“: Божидар Вукович (1538) и дякон Кореси (1580)

В 1580 г. дякон Коресий отпечатва „Минея Празнична“, която, за моя изненада, се оказва точно преиздание на „Минея Празнична“ от Божидар Вукович (Венеция, 1538). Достъпната ми книга е без начало:

За „божествената и многонароচিতа книга, глаголема Съборник, дякон Кореси изрично изповядва привързаност към „извода Божидаров“ – заради това той „не си е давал покой и на веждите дремание“ (Притч. 6:4) и полага задължителния съдържателен мотив в обръщението към четящия или преписващия – „благословете, а не кълнете“. На изразно равнище тук се следва реченото от Божидар Вукович:

Първото печатно издание на „Житие за св. Петка Търновска“ от св. Евтимий, патриарх Търновски, е сторено първом от Божидар Вукович, а след това – от сина му Винченцо Вукович (от 1547 г.) в пътнишки сборници („Молитвослов“, „Молитвеник“, Венеция,

1521, 1527, 1536, 1547, 1560). Изданията на житието и на службата в „Миня Празнична“ се придружават от гравюра с надпис ст̑а Пѣтка, където дясната ръка държи Честния Кръст подобно на мъчениците, а лявата длан е разтворена в благославящ жест. Изглежда православните славянски и гръцки печатари във Венеция са ползвали общ фонд от гравюри, тъй като същото изображение на светицата ни гледа и благославя в агиографския сборник „Рай“ (Παράδεισος) от 1641 г. на монах Агапий Критски (вж. третата снимка вдясно). Единствената разлика е поставената втора рамка от декоративни детайли, ритмически редуващи се с пространство без рисунък. В преизданието на Службата при дякон Кореси е изработена нова гравюра в изящна симетрична декоративна рамка.

3.2. „Службена Миня“ (1568) на дякон Кореси

В Брашов през 1568 г. дякон Кореси печата „Службена Миня“. Тя се различава на места по съдържание от неговата „Миня Празнична/Съборникъ“ (1580), която е дословна препечатка на „Миня Празнична“ от Божидар Вукович (1538). Проследявам книгата по копие с много липси и посочвам отликите с текстови снимки. Ето първият запазен откъслек: шрифтово и по стилистиката на инициалите двете книги си схождат.

Кореси, 1568:

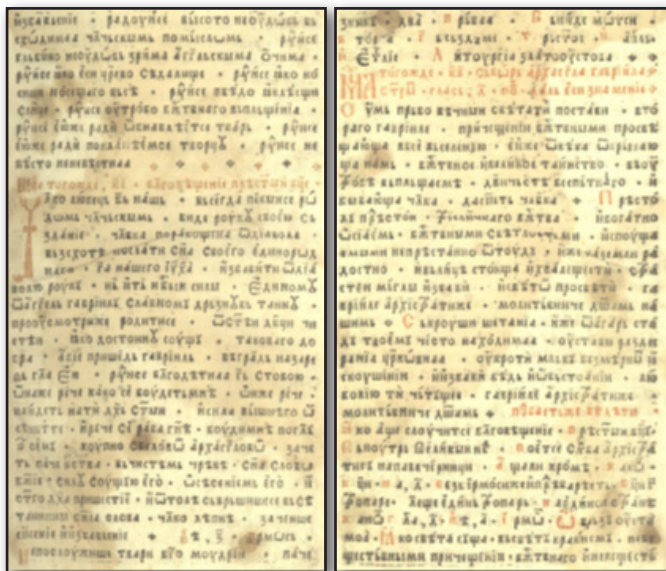

Кореси 1580:

Промени има в подредбата на Благовещенските текстове, а стихирите на деня 26 април – „Събор на Архангел Гавриил“, не намерих в „Минея Празнична“ от 1580 г.:

Прибавени са памети и словославия за св. ап. Иаков, св. Атанасий Александрийски, за Йерусалимското знамение на Честния Кръст⁹.

3.3. „Триод Постен“ (1578) на дякон Кореси

На дякон Кореси се отдава и издаването на „Триод Постен“ (1578). Достъпно ми е непълно копие със служебни бележки, където градът на типографията се приема: „Сéбеш (рум. Sebeș, венг. Szászsebes, нем. Mühlbach)“: „От послесловието, възпроизведено и преведено от Биану и Ходош, научаваме, че отпечатването е започнало на 24 август 7086 г. (1577 г.) и е приключило на 26 март [1578 г.], по заповед на владетеля на румънската земя Александру II и неговия син Михнеа (Турчитул)“.

⁹ **Кенанов, Д.** Небесните знамения на Честния Кръст: Евтимиевото похвално слово за светите Константин и Елена в супрасълски ръкопис. – В: Krakowsko-Wileńskie studia slawistyczne. Seria poświęcona starożytnościom słowiańskim. T. 2, Kraków, 1997, 204–229. **Кенанов, Д.** Евтимиева метафрастика. Път и мисия във времето. ИК „ЖАНЕТ-45“, Издат. „ПИК“, Пловдив – Велико Търново, 1999, 167–198.

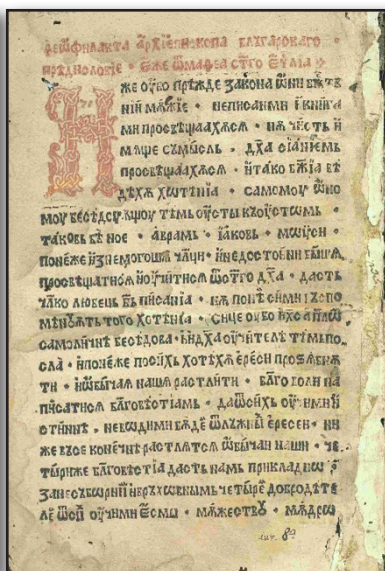
4.1. „Четвероевангелие“ (1562/1579) на дякон Кореси

Брашовският книгопечатник Кореси е разпространител на новоизводните старобългарски химнографски преводи на преп. старец Йоан Атонски с опора на типографските издания на Божидар Вукович и йеромонах Макарий – по него е подготвено „Четвероевангелие“ (1579). Достатъчно визуално доказателство е да се погледне към известното „Предисловие“ на Теофилакт, архиепископ Български:

Йеромонах Макарий, 1512 г.

Дякон Кореси, 1579 г.

4.2. „Четвероевангелие“ (1561/1581) на дякон Кореси

Под въздействието на Реформацията, на книгопечатните процеси във Великото княжество Литовско/Реч Посполита се заражда движение за окнижновяване на народните езици в православното богослужение, на което принадлежи и дякон Кореси, който отпечатва два пъти на кирилица румъноезично „Четвероевангелие“. При необходимост се внасят указателни текстове на старобългарски книжовен език:

5. „ТРИОД ЦВЕТЕН“ (1558) НА ДЯКОН КОРЕСИ

Прегледът на Коресиевото издание потвърждава правотата и точността на краткото описание, сторено от Евгений Львович Немировский: „Кореси переносит типографию в г. Трговище и здесь в июле 1558 г. выпускает Триодъ Цветную. В этом издании <...> впервые появляются иллюстрации. Трактуют они новозаветные темы (Вход Господен в Иерусалим, Исцеление расслабленного, Неверие Фомы и др.). Общее количество иллюстрации – 12. Выполнены они в технике гравюры на дереве четким контурным штрихом. Штриховки, выявляющей объем, на этих гравюрах почти нет. Они явно предназначены для последующей ручной раскраски. В книге использованы заставки, которые ранее встречались в Октоихе 1557 г., в частности большая прямоугольная заставка с гербом Валахии“¹⁰.

Целият Цветен Триод е с двуеров правопис и следва старобългарския превод на новоизводния Триод/Постен и Цветен, дело на атонския книжовен кръг на препод. старци Йоан, Гавриил и За-

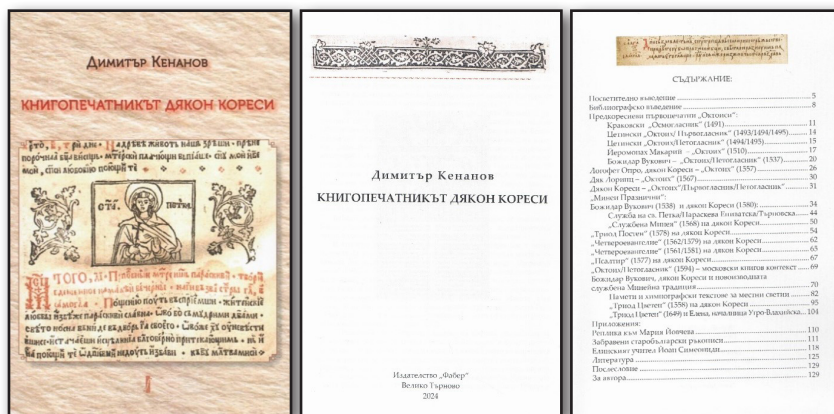
¹⁰ Немировский, Е. Славянские издания кирилловского (церковнославянского) шрифта. 1491–2000, Т. 2. Кн. 1. 1551–1592, „Знак“, М. 2011, 45–46.

кхей философ по двата ръкописа Син. 23 и Син. 24¹¹, изготвени от монах Гавриил¹².

Там, където има липси, те се възстановяват ръкописно.

* * *

Сигурно първо в науката изследване – албум за работливия брашовски печатар е книгата ми: „Книгопечатникът дякон Кореси“ (Велико Търново, Издателство „Фабер“, 2024). Тук любознателният читател при желание може да види и прочете продължение на горните страници за дякон Кореси.

¹¹ Син. 23: Постен Триод, XIV в. Библиотека на Синайския манастир „Св. Екатерина“, Slav. 23. Син. 24: Цветен Триод, XIV в. Библиотека на Синайския манастир „Св. Екатерина“, Slav. 24.

¹² Кенанов, Д. Книга за атонския старец Йоан. Т. 1. Издат. „Фабер“, Велико Търново, 2024. Кенанов, Д. Старецът Йоан и преводната Богородична химнография. – В: Latorisy Akademii Supraskiej.13, Białystok 2022, 17–36.

Съдържание

Предговор	5
-----------------	---

От съставителите

Критично мислене и информационно осигуряване: предизвикателствата на изкуствения интелект.....	9
---	---

Доц. д-р Любомира Парижкова, проф. дн Таня Тодорова

*Critical thinking and information assurance:
the challenges of artificial intelligence*

Assoc. Prof. Dr Lubomira Parijkova, Prof. DSc Tania Todorova

Информационното осигуряване на знанието общество – когнитивна платформа на системно обезпечаване с универсални справочно-информационни ресурси (конвергентен аванпост на библиотечно базирания изкуствен интелект)	21
---	----

Проф. д.п.н. Александра Куманова

*Information procurement of the knowledge society –
a cognitive platform of a system providing with universal
reference-information resources (a Convergent outpost of the
library based artificial intelligence)*

Prof. D.Sc. Alexandra Kumanova

Ролята на изкуствения интелект и технологиите в трансформацията на приобщаващото образование.....	34
--	----

Проф. дфн Иванка Янкова, гл. ас. д-р Камелия Нушева

гл. ас. д-р Деница Димитрова

*The role of artificial intelligence and technologies
in the transformation of inclusive education*

*Prof. DSc Ivanka Yankova, Chief. Assist. Prof. Dr. Kamelia
Nusheva, Chief. Assist. Prof. Dr. Denitsa Dimitrova*

„Светлата“ и „тъмната“ страна на изкуствения интелект	44
---	----

*Доц. д-р Любомира Парижкова, Марина Илиева,
Светослав Славов, Юрий Тодоров, Марио Тренчев*

The “light” and “dark” side of artificial intelligence

*Assoc. Prof. Dr Lubomira Parijkova, Marina Ilieva,
Svetoslav Slavov, Yuri Todorov, Mario Trenchev*

Ролята на изкуственият интелект в съхраняване и възстановяване на писмени артефакти.....	58
<i>Гл. ас. д-р инж. Искра Цветанска</i>	
<i>The role of artificial intelligence in the preservation and recovery of written artifacts</i>	
<i>Chief Ass. Dr. Eng. Iskra Tsvetanska</i>	
Перспективата на Zeuschel за това как изкуственият интелект ще промени работния ни процес на дигитализация	63
<i>Кристиан Хоендорф, Андреа де Поло Сайбанти</i>	
<i>Zeuschel prospective on how AI will change our digitization workflow</i>	
<i>Christian Hohendorf, Andrea de Polo Saibanti</i>	
Последиците от изкуствения интелект върху библиотеките: възможност или заплаха?	73
<i>Доц. д-р Ахмет Алтай, доц. д-р Лале Шахин</i>	
<i>The Repercussions of Artificial Intelligence on Libraries: An Opportunity or a Threat?</i>	
<i>Assoc. Prof. Dr. Ahmet Altay, Assoc. Prof. Dr. Lale Özdemir Şahin</i>	
Използване на изкуствен интелект в библиотеките.....	86
<i>Снежана Ненезич</i>	
<i>The application of artificial intelligence (AI) in libraries</i>	
<i>Snežana Nenezić</i>	
Потенциалът на българските библиотеки за преодоляване на различни отклонения при прилагането на ПР и маркетингови технологии	93
<i>Доц. д-р Евгения Русинова</i>	
<i>The potential of Bulgarian libraries to overcome various deviations in the application of PR and marketing technologies</i>	
<i>Assoc. Prof. PhD Evgeniya Rusinova</i>	
От страница до дебат. Въздигането на читателските клубове в Полша.....	103
<i>Йоана Чапска</i>	
<i>From Page to Debate. The Rise of Book Clubs in Poland</i>	
<i>Joanna Chapska</i>	

Омека S и други AI решения в библиотеките: Технологичната еволюция на библиотечните услуги	122
<i>Светослав Николов, Хариета Николова</i>	
<i>Omeka S and Other AI Solutions in Libraries: The Technological Evolution of Library Services</i>	
<i>Svetoslav Nikolov, Harieta Nikolova</i>	
Изкуствен интелект за интелигентни градове – оптимизиране на градското пространство.....	136
<i>Дария Първанова</i>	
<i>Artificial Intelligence for Smart Cities – Optimizing Urban Space</i>	
<i>Daria Parvanova</i>	
Библиотечните ресурси и услуги в разработки, свързани с изкуствения интелект в рамките на проект КЛаДА-БГ	152
<i>Иван Крачанов, Кирил Симов, Димитър Минев</i>	
<i>The role of library resources and services in research related to artificial intelligence within the framework of the CLaDA-BG project</i>	
<i>Ivan Kratchanov, Kiril Simov, Dimitar Minev</i>	
За книгопечатника Дякон Кореси.....	166
<i>Проф. дфн Димитър Кенанов</i>	
<i>About the writer Deacon Koresi</i>	
<i>Prof. Dr. Sc. Dimitar Kenanov</i>	
Паралели на достъпността (основни характеристики на библиотеките в полския град Люблин при работата им с хората с увреждания).....	180
<i>Николай Колев</i>	
<i>Parallels of accessibility (basic characteristics of libraries in the polish city of Lublin in their work with disabled people)</i>	
<i>Nikolay Kolev</i>	
Поглед към бъдещето на професионалното образование и обучение	202
<i>Гл. ас. д-р Деница Димитрова</i>	
<i>A look at the future of vocational education and training</i>	
<i>Chief. Assist. Prof. Dr. Denitsa Dimitrova</i>	

Информационното осигуряване в библиотеките – нови възможности	217
<i>Доц. д-р Силвия Станчева</i>	
<i>Information provision in libraries – new opportunities</i>	
<i>Assoc. Prof. Dr. Silvia Stancheva</i>	
За мястото на някои културни институции в изследванията по културна история за периода 1878–1944 г.	225
<i>Николай Поппетров</i>	
<i>About the place of some cultural institutions</i>	
<i>in cultural history studies for the period 1878–1944</i>	
<i>Nikolay Poppetrov</i>	
Политическата комуникация в ерата на изкуствения интелект: Библиотеките като посредници	236
<i>Докторант Чавдар Раев</i>	
<i>Political communication in the age of AI: Libraries as mediators</i>	
<i>PhD Student Chavdar Raev</i>	
Никола Начов – Добавки и оправки към „Български книгопис за сто години“ от академик Александър Теодоров–Балан	249
<i>Доц. д-р Александър Ковачев</i>	
<i>Nikola Nachov – Additions and corrections</i>	
<i>to “Bulgarian Book Writing for a Hundred Years”</i>	
<i>by Academician Alexander Teodorov–Balan</i>	
<i>Assoc. Prof. Dr. Alexander Kovachev</i>	

БИБЛИОТЕКИ – ЧЕТЕНЕ – КОМУНИКАЦИИ

Двадесет и трета национална научна конференция с
международно участие

Велико Търново, 14–15 ноември 2024 г.

Българска

Първо издание

Научна

Съставители: доц. д-р Калина Иванова
д-р Иван Александров

Формат 60x90/16

Печатни коли 16,5

Печат: Печатница „Сира“ Велико Търново